

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

DIBATSELA 2016

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 100

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 15.

KAROLO YA A

ELA HLOKO:

- Diriša rubriki ye ge o swaya ditaodišo
- Meputso ya 0–50 e arotšwe ka magato a mahlano a ditlhalošo
- Mo go diteng legato le lengwe le le lengwe la magato a ditlhalošo a mahlano le arotšwe ka dikarolwana tše pedi, e lego legato la godimo le la fase go lebeletšwe kabo ya meputso le ditlhalošo
- Sebopego ga se sa arolwa ka legato la godimo le la fase

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEME LA GAE [MEPUTSO YE 50]

Dinyakwa		Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG LE PEAKANYO (Go araba dipotšišo le dikgopolo) Tatelano ya dikgopolo ge go dirwa peakanyo. Temogo ya morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano.	Legato la godimo	27–30	22–23	15–17	9–11	3–5
		-Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading. -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	-Potšišo e arabilwe gabotsebotse. -Dikgopolo di kgahliša kudu ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botsebotse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	-Karabo e a kgotsofatša. -Dikgopolo di tlemagane ebile di a kgodiša. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše kaone go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	-Tlemagano ya dikgopolo ga se ya maleba. -Dikgopolo ga di tšwelele gabotse ebile ga di bontšhe boitlhamelo. -Tatelano le tlemagano ya dikgopolo di tšwelela gannyane.	-Molekwa o tšwele tseleng kudukudu. -Dikgopolo di hlakahlakane ebile ga di nepiše. -Dikgopolo ga di nepiše hlogo ebile di a ipoeletša. -Ga go tatelano le tlemagano ya dikgopolo.
MEPUTSO YE 30	Legato la fase	24–26	18–21	12–14	6–8	0–2
		-Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading. -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	-Potšišo e arabilwe gabotse. -Dikgopolo di a kgahliša ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	-Potšišo e arabilwe ka mo go kgotsofatšago eupša ga se ya hlaka gabotse. -Tlemagano ya dikgopolo e a kgotsofatša ebile e a kgodiša. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo di a kgotsofatša go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	-Molekwa o tšwele tseleng. -Dikgopolo di hlakahlakane. -Ga go peakanyo goba tlemagano ya dikgopolo yeo e tšwelelago.	-Ga go bolelwe selo ka hlogo yeo e filwego. -O tšwele tseleng kudukudu. -Ga go nepiše ebile dintlha di hlakahlakane.

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEME LA GAE [MEPUTSO YE 50] (e tšwela pele)

Dinyakwa		Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
POLELO, MONGWALELO LE PALOBOHLATSE Segalo, retšistara, mongwalelo, tlotlontšu ya maleba ya morero le dikamano. Kgetho ya mantšu. Tirišo ya polelo le melawana, maswao, popopolelo le mopeleto. MEPUTSO YE 15	Legato la godimo	14–15 -Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu di sepelelana kudukudu le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo ke ya boitshepo, ya go nona, ya maatlakgogedi. -Polelo e na le segalo sa go ba le maatlakgogedi ebile e nonne ka mebolelwana ya go kgahliša. -Ga go na le ge e ka ba phošwana e tee ya popopolelo le mopeleto. -Polelo e beakantšwe ka bokgwari bja maemo a godimodimo.	11–12 -Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo ye maatla, ya segalo sa maleba. -Diphošo tša popopolelo le mopeleto ga se tše kae. -Polelo e beakantšwe gabotsebotse.	8–9 -Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi le dikamano. -Tirišo ya maleba ya polelo e dira gore molaetša o kwagale. -Segalo ke sa maleba. -Mebolelwana e dirišitšwe go tšweletša diteng.	5–6 -Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu di sepelelana gannyane le morero, baamogedi le dikamano. -Tirišo ya polelo ke ya motheo. -Segalo le mošito ga se tša maleba. -Tlotlontšu ke ye nnyane kudu.	0–3 -Polelo ga e kwešišagale. -Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu ga di sepelelane le morero, baamogedi le dikamano. -Tlotlontšu ke ye nnyane kudukudu moo e lego gore e dira gore ditaba di se kwešišagale.
		Legato la fase	13 -Polelo ya maemo a godimodimo ya go ba le segalo se maatla. -Ga go na le ge e ka ba phošwana e tee ya popopolelo goba mopeleto. -Polelo e beakantšwe ka bokgwari.	10 -Polelo ke ya maemo a godimo ya go ba le maatlakgogedi. -Segalo ke sa maleba sa go ba le maatlakgogedi. -Diphošwana tše nnyane tša popopolelo le mopeleto. -Polelo e beakantšwe gabotse.	7 -Tirišo ya polelo e a kgotsofatša eupša e na le diphošo. -Segalo se a kgotsofatša eupša mebolelwana ga se ya dirišwa o kaalo.	4 -Polelo ga e kgotsofatše. -Ga go phapantšho ya mafoko. -Tlotlontšu ga se ye kaalo.

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEME LA GAE [MEPUTSO YE 50] (e tšwela pele)

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
SEBOPEGO	5	4	3	2	0–1
Dinyakwa/ Dipharologantšho tša setšweletšwa. Tšwetšopele ya ditemana le tlhamo ya mafoko.	-Tšwetšopele ya sererwa ke ya maemo a godimodimo. -Tlhalošo ya dikgopolo ke ya maemo a godimodimo. -Tlhamo ya mafoko le ditemana ke ya go ikgetha, ya maemo a godimodimo.	-Tatelano ye botse ya tšwetšopele ya dintlha. -Tlemagano ye botse ya dintlha le dikgopolo. -Mafoko le ditemana di beakantšwe ka makgethe. -Dintlha le dikgopolo di beakantšwe ka makgethe.	-Dintlha tša maleba di tšweleditšwe. -Mafoko le ditemana di hlamegile gabotse. -Taodišo e a kwagala.	-Mafoko le ditemana di na le diphošo. -Taodišo e a kwagala eupša e na le mafokodi.	-Dintlha tša maleba ga di gona. -Mafoko le ditemana di fošagetše. -Taodišo ga e kwagale.
MEPUTSO YE 5					
KABO YA MEPUTSO	43–50	33–40	23–30	13–20	0–10

KAROLO YA B

ELA HLOKO:

- Diriša rubriki ye ge o swaya ditšweletšwa tša tirišano
- Meputso ya 0–25 e arotšwe ka magato a mahlano a ditlhalošo
- Mo go diteng legato le lengwe le le lengwe la magato a ditlhalošo a mahlano le arotšwe ka dikarolwana tše pedi, e lego legato la godimo le la fase go lebeletšwe kabo ya meputso le ditlhalošo
- Sebopego ga se sa arolwa ka legato la godimo le la fase

RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠE TELELE TŠA TIRIŠANO TŠA SEPEDI LELEME LA GAE [MEPUTSO YE 25]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG, PEAKANYO LE SEBOPEGO	13–15	10–12	7–9	4–6	0–3
(Go araba dipotšišo le dikgopolo) Tatelano le peakanyo ya dikgopolo. Morero, baamogedi, dinyakwa/ dipharologantšho le dikamano.	-Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo go fetiša. -Dikgopolo ke tše bohlae tša go tšwa mahlalagading. -Tsebo ye e tseneletšego ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa thwii. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya maemo a godimo ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa.	-Bokgoni bjo bobotsebotse bja go araba potšišo bjo bo laetšago tsebo ye botse ya mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa. -Molekwa ga se a tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ye botse. -Tlhalošo ya ditaba ke ye botse ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana di se kae.	-Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ya mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo eupša go na le go tšwa tseleng gannyane. -Tlemagano ya dikgopolo le dikamano e a kgotsofatša. -Tlhalošo ya ditaba e a kgotsofatša ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana.	-Bokgoni bja motheo bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ye nnyane ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo ye nnyane ya setšweletšwa eupša go na le go tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga se ye kaalo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya motheo ebile e thekga sererwa gannyane. -Ga se a šomiša melao ya sebopego ka tshwanelo. -Go tlogetšwe dintlha tše bohlokwa.	-Karabo ga e laetše tsebo le ye nnyane ya mohuta wa setšweletšwa. -Molaetša ga o tšwelele gabotse ka ge molekwa a tšwele tseleng kudukudu. -Ga go tlemagano ya diteng le dikgopolo. -Ditaba di hlalošwa gannyane. -Sebopego sa setšweletšwa ga se sona.
MEPUTSO YE 15					

	9–10	7–8	5–6	3–4	0–2
<p>POLELO, MONGWALELO LE PALOBOHLATSE</p> <p>Segalo, retšistara, setaele, morero, baamogedi le dikamano. Tirišo ya polelo le melawana. Kgetho ya mantšu Maswao le mopeleto.</p> <p>MEPUTSO YE 10</p>	<p>-Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo e nepagetše ebile e hlamegile gabotse. -Ga go na le ge e ka ba phošo e tee.</p>	<p>-Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo ga e na diphošo tša popopolelo ebile e hlamegile gabotse. -Tlotlontšu ke ye ntši. -Gantši ga go diphošo.</p>	<p>-Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu di sepelelana le morero, baamogedi le dikamano. -Diphošo tša popopolelo ga se tše ntši. -Tlotlontšu ke yeo e lekanetšego. -Diphošwana tšeo di lego gona ga di fetošé molaetša.</p>	<p>-Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu ga di sepelelane gabotse le morero, baamogedi le dikamano. -Popopolelo ga se yeo e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo. -Tlotlontšu ga se ye ntši. -Molaetša o a tšwelela eupša o arošitšwe.</p>	<p>-Segalo, retšistara, maikutlo le tlotlontšu ga di sepelelane le morero, baamogedi le dikamano. -Sengwalo se tletše ka diphošo ebile se hlakahlakane. -Tlotlontšu yeo e lego gona ga e sepelelane le morero le gannyane. -Molaetša ga o tšwelele le gannyane.</p>
KABO YA MEPUTSO	22–25	17–20	12–15	7–10	0–5

KAROLO YA A: DITAODIŠO**POTŠIŠO YA 1****Ditaodišo tšeo di botšišitšwego.**1.1, **Taodišokanegelo**

1.7.1

le **Tihalošo**

1.7.2 Yona e laodiša kanegelo goba tiragalo ye e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ya go anegwa:

- Kanegelo e swanetše go kgodiša.
- Balekwa ba anege ditiragalo tšeo di dirilego gore mongwadi le lenaba la gagwe ba feleletše e le bagwera ba mmakgonthe.
- Gantši taodišo ye e ngwalwa ka lebaka le le fetilego.
- Ditemana tša matseno di swanetše go tanya šedi ya mmadi.
- Kanegelo ge e le ye botse e swanetše go ba le ntlha ye e e laetšago.
- Thumo ya moswananoši ya go kgahliša e swanetše go kgotsofatša.
- Kgahlego ya mmadi e swanetše go lotwa go fihla mafelelong.
- Taodišo ya go anega gantši e na le mokgwa wa go hlaloša.

[50]1.2, **Taodišotlhaloši**

1.7.1

le **Tihalošo**

1.7.2 Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe di ka hlalošwa.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ye:

- Mongwadi o swanetše go hlagiša seswantšho ka mantšu.
- Balekwa ba hlaloše mokgwa woo dipapadi di kopantšhago batho bao ba fapanego, go hlola lerato le kwano.
- Kgetha mantšu le dikgopolo ka tlhokomelo gore go fihlelelwe seo se nyakegago.
- Dikakanyo malebana le go bona, go kwa, go kgwatha, modumo le tatso di ka šomišwa go dira gore tlhalošo e kwešišege.
- Dikapolelo di dirišwe ka tsela ya maleba.
- Go swanetše go ba le boitemogelo bja hlogo yeo go ngwalwago ka yona.

[50]

1.3 Taodišokgadimo/Taodišokeleletšo/Taodišokgopodišišo

le

1.4 Tihalošo

Ka taodišokgadimo mongwadi o eletša tiragalo yeo a kilego a e bona/a e kwa/a e badilego nakong yeo e fetilego gomme a tšweletša maikutlo a gagwe go ya ka fao a gopolago ka gona.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ye:

- Maikutlo le khuduego di kgatha tema ye bohlokwa taodišong ye.
- Karolo ye kgolo ya taodišo e ka ba tihalošo.
- Ditlhalošo di swanetše go kwagala di be di ikemišetše go tsošološa maikutlo a mongwadi go mmadi.
- Balekwa ba tšweletše ka bokgwari ka moo badudi ba naga ba ilego ba ba kgahlanong le dintwa tša semorafe. (go 1.3)
- Balekwa ba tšweletše ka bokgwari bojato bjoo bo kgathilego tema go timatimetša bogoši bja motse wa gabo mongwadi. (go 1.4)
- Dikgopolo tšeo di hlagišwago di swanetše go tšweletša bonnete bja mongwadi le boyena bja gagwe.

[50]**1.5 Taodišongangišano****Tihalošo**

Ka taodišongangišano mongwadi o na le kgopolo ye e itšego goba ntlhakemo gomme o fa dintlha tša go fahlela goba go thekga maemo a gagwe. Kgopolo ya mongwadi e swanetše go kwešišega taodišong ka moka. Ka taodišo ye mongwadi o leka go jabetša goba go fekeetša mmadi gore a kwane le kgopolo ya gagwe.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišongangišano:

- Thoma ka go laetša kgopolo ya gago ka tsela ya maatlakgogedi mabapi le hlogo.
- Balekwa ba tšweletše mabaka ao a kwagalago ao a fapantšhago bolwetši bja HIV/AIDS le Ebola, go lebeletšwe bokaone bja HIV/AIDS go feta Ebola.
- Efa dintlha tša go fahlela kgopolo ya gago le go thekga seo.
- Mongwadi o tla tsepelela dintlha tša go ganetša pego.
- Bjalo ka mongwadi wa taodišo, tšweletša dikgopolo tše maatla ka ge taodišo ye e ama maikutlo a gagwe.
- Ditlabelo tša makgethe le tsebo ya go kgodiša di swanetše go šomišwa.
- Polelo e swanetše go ba ye maatla gore e hlohle maikutlo a mmadi.
- Hlokomela gore polelo e se be ye mpe.
- Thumo le yona e swanetše go ba ye maatla, ya go kwala le go kgodiša.

[50]

1.6 Taodišokahlaahlo**Tihalošo**

Taodišo ye ga e na maikutlo a mongwadi. Yona e leka go tšweletša mahlakore a mabedi a poledišano ka go lekana. Mongwadi o hlokomela dintlha tša go fapana tša hlogo ye gomme o hlagiša dikgopolo tša go fapana ntle le go tšea lehlakore. Mongwadi a ka ba le thumo ye e itšego mafelelong a taodišo, eupša dintlha tša go thekga goba go ganetša di swanetše go lekalekana le go kwagala.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa taodišong ye:

- Mongwadi o swanetše go kwešiša le go lebeledišiša mahlakore a mabedi a taodišo ntle le go tšea lehlakore.
- Balekwa ba ahlaahle ka moo dikereke tše dingwe di itirilego kgwebo ka gona go feta go gaša lentšu la Modimo.
- Taodišo e swanetše go kwagala le go ikema ka dintlha. Seo se ra gore e se huetšwe ke maikutlo a mongwadi.
- Dikahlaahlo e be tša moya wo o fodilego, tša go naganwa gabotse le go thekgwa ka tshwanelo.
- Segalo e be sa go hloka khuduego eupša e be seo se kgodišago sa go hloka lenyatšo.
- Mongwadi a ka fa maikutlo a gagwe mafelelong a taodišo eupša seo e se be thumo ya taodišo.

[50]**PALOMOKA YA KAROLO YA A:****50**

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO**POTŠIŠO YA 2****2.1 Lengwalo la segwera**

Go tšweletšwe dintlha tše di latelago:

- Sebopego le botelele e be tša maleba.
  - Atrese e tee fela ya mongwadi/moromedi.
  - Letšatšikgwedi le ngwalwe ka fase ga atrese.
  - Madume/Matseno a makopana a maleba.
  - Diteng e be tša maleba tša go laetša boipelaetšo mabapi le bohodu bja diruiwa tša setšhaba.
  - Retšistara le polelo ya go hlompha le go laetša boitsholo.
  - Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tše di nepagetšego.
  - Mafelelo/Bofelo e be boitsebišo bja mongwadi ka mokgwa wa setlwaedi.
- Mohlala: Ke nna/Wa lena/Motlogolo wa lena.

[25]**2.2 Lengwalo la semmušo**

Go tšweletšwe dintlha tše di latelago:

- Sebopego le botelele e be tša maleba.
  - Atrese ya mongwadi/moromedi.
  - Atrese ya moamogedi/moromelwa.
  - Madume/Matseno le hlogo ya taba.
  - Diteng e be tša maleba tša go thekga boitsebišophelo le maikemišetšo a mokgopedi mabapi le mošomo.
  - Retšistara le polelo e be tša semmušo.
  - Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tše di nepagetšego.
  - Mafelelo/Bofelo le leina.
- Mohlala: Wa lena/Ka boikokobetšo.
Mna/Mdi Maleka.

[25]**2.3 Poledišano**

Go tšweletšwe tše di latelago:

- Maina a batho bao ba boledišanago a tšweletšwe ka letsogong la ngele, a latelwe ke leswao la dikgorwana.
- Tirišo ya mantšu a ka mašakaneng e dumeletšwe.
- Poledišano e kgone go bapalega.
- Diteng e ba tša maleba tša go tšweletša maele mabapi le go ithwala la bobedi ga ngwana wa moagišane.
- Mmadi a kgone go hwetša sererwa ge a dutše a e bala.
- Bakgathatema ba swarelele sererwa.
- Ba laetše tsebo ye e tseneletšego ya polelo, goswana le: polelo ya go hlalefetša, dikamano tša maatla, mekgwa ya lephelo, phedišano le setšo mabapi le ditokelo tša botho.
- Ba ka šomiša mabokgoni a go rerišana gore go fihlelelwe tumelelano.
- Go be le matseno le mafelelo a go goga šedi ya mmadi.

[25]

2.4 Taodišwana (Athikele) ya kgatišobaka

Go tšweletše tše di latelago:

- Hlogo ya go goga šedi.
- Setaele se tšweletše mong, se boledišane le mmadi thwii.
- Setaele e be se se hlalošago le go goga boikgopolelo bja babadi.
- Diteng di be mabapi le ka moo bana ba go hloka magae ba sa swarwago gabotse ka gona.
- Taodišwana (Athikele) e tsoše kgahlego le go hlohleletša mmadi go bala.
- Retšistara le polelo e be tša semmušo.
- Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tše di nepagetšego.

[25]**2.5 Potšišotherišano**

Go tšweletšwe tše di latelago:

- Go be le mmošiši le mmošišwa.
- Go fiwe maina a diboleli ka lehlakoreng la ngele la letlakala.
- Go šomišwe mothaladi wo mofsa go laetša seboledi se sengwe le se sengwe se sefsa.
- Mmošišwa a hlohlwe ka go botšišwa dipotšišo tša go lebana le mošomo wo a o kgopetšego.
- Go šomišwe dithekniki tša potšišotherišano go ya ka magato a a latelago:
- Matseno e lego boithalošo a tšweletše morero.
- Kwešišano le kamogelano e lego go hlola moya wa go tshepana.
- Mmošiši a botšiše dipotšišo go tšwa go tša kakaretšo go ya go tša go ikgetha, e be tša maleba, go šomišwe polelo ya go hlamega; ya go laetša šedi le go hlohleletša.
- Mmošišwa a arabe ka bokgwari go laetša tsebo.
- Mmošišwa a lebogwe gomme go fanwe dinomoro tša kgokagano.

[25]**2.6 Ditshwayatshwayo**

Go tšweletšwe tše di latelago:

- Maitemogelo a mong.
- Ngwala ka motho wa pele.
- Lebaka la bjale – (gantši)
- Mahlaodi le mantšu ao a tsošago maikutlo go tšweletša dikgopolo.
- Mmegi a tšweletše mahlakore a mabedi (kgahlego/go se kgahlege)
- Tšweletša dintlhakgolo ka boripana. Se anege ditaba ka moka, šuela mmegelewa go ikgopolela le go ikagela seswantšhokgopolo seo se tlogo mo šušumetša go tšea kgato.
- Anega ka tsela yeo e ka dirago gore moanegelwa a dume le go holofela go bala puku yeo.
- Kanego e tšweletše diponagalo tša puku e lego: Thulaganyo, diteng mongwalelo bj.bj.
- Mmegi a tšweletše maemo a gagwe le tšhišinyo mabapi le ditshwayatshwayo.

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 50
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 100

MEKGWA YA GO SWAYA**KAROLO YA A**

(Dintlha tša mmepe wa monagano di nyalelane le diteng tšeo di lego mabapi le sererwa)

1.1 TAODIŠO

- Diteng (dintlha tše di lebanego le hlogo) = meputso ye 25
- Peakanyo/Thulaganyo: mafoko le ditemana (dikgopolo tša maleba) = meputso ye 5
- Tirišo ya polelo = meputso ye 10
- Mongwalelo = meputso ye 3
- Padišišobohlatse = meputso ye 2
- Sebopego: matseno, mmele, mafetšo, mafoko le ditemana = meputso ye 5

Kabo ya meputso ya diteng le polelo

25 - 10
22 - 24 = 09
19 - 21 = 08
16 - 18 = 07
13 - 15 = 06
10 - 12 = 05
07 - 09 = 04
04 - 06 = 03
01 - 03 = 02

KAROLO YA B**DITŠWELETŠWA TŠE TELELE TŠA TIRIŠANO**

(Dintlha tša mmepe wa monagano di nyalelane le diteng tšeo di lego mabapi le sererwa)

2.1 le LENGWALO (SEGWERA LE SEMMUŠO)

2.2

Diteng = meputso ye 8

- Peakanyo (tlemagano ya mafoko le ditemana) = meputso ye 2
- Mmepe wa monagano = moputso o 1
- Sebopego - atrese = 1 le tšatšikgweri = 1 (lengwalong la semmušo = 1 + 1)
Matseno = moputso o 1
Mafetšo = moputso o 1

Polelo, setaele/mongwalelo le padišišobohlatse = meputso ye 10

- Tirišo ya polelo = meputso ye 7
  - Maikutlo/Khuduego/Moya/Atmosfere/Segalo = meputso ye 2
  - Padišišobohlatse = meputso ye 1
- (Ge molekwa a hweditše meputso ya godimo ka diteng a abelwe meputso ya godimo go tirišo ya polelo)

2.3 POLEDIŠANO

Mokgwa wa go swaya

- Diteng = meputso ye 8 (D)
- Peakanyo (tlemagano ya mafoko le ditemana) = meputso ye 2 (P)
- Mmepe wa monagano = Moputso wo 1 (M)
- Sebopego = meputso ye 4 (S)
- Baanegwa = Moputso o 1
- Dikgorwana = Moputso o 1
- Ditaetšosefala = Moputso o 1
- Polelo ye kopana = Moputso o 1

Polelo, setaele/mongwalelo le Padisiso/palobohlatse = meputso ye 10

- Tirišo ya polelo = meputso ye 7 (TP)
- Maikutlo/Khuduego/Moya/Atmosphere/Segalo = meputso ye 2 (K)
- Padišišo/Palobohlatse = moputso o 1 (PB)

2.4 TAODIŠWANA (ATHIKELE) YA KGATIŠOBAKA

Diteng (dintlha, retšistara le segalo) = meputso ye 8

- Peakanyo (tlemagano ya mafoko le ditemana) = meputso ye 2
- Mmepe wa monagano = meputso ye 2
- Sebopego (matseno, mmele, mafetšo) = meputso ye 3

Polelo, setaele/mongwalelo le Padišišo/palobohlatse = meputso ye 10

- Tirišo ya polelo = meputso ye 7
- Maikutlo/Khuduego/Moya/Atmosfere/Segalo = meputso ye 2
- Padišošo/palobahlatse = moputso o 1

(Ge molekwa a hweditše meputso ya godimo ka diteng a abelwe meputso ya godimo go tirišo ya polelo)

2.5 POTŠIŠOTHERIŠANO

- Diteng = meputso ye 8
- Peakanyo (tlemagano ya mafoko le ditemana) = meputso ye 2
- Mmepe wa monagano = moputso o 1
- Sebopego = meputso ye 3

Bakgathatema = moputso o 1

Dikgorwana = moputso o 1

Polelo ye kopana = moputso o 1

Polelo, setaele/mongwalelo le Padišišo/palobohlatse = meputso ye 11

- Tirišo ya polelo = meputso ye 7
- Maikutlo/Khuduego/Moya/Atmosfere/Segalo = meputso ye 3
- Padišišo/Palobohlatse = meputso ye 1

2.6 Ditshwayatshwayo

Mokgwa wa go swaya

- Diteng (dintlha, kakaretšo, retšistara le segalo) = meputso ye 8 (D)
- Peakanyo (tlemagano ya mafoko le ditemana) = meputso ye 2 (P)
- Mmepe wa monagano = Meputso ye 2 (M)
- Sebopego (Leina la puku, leina la mongwadi, leina la khamphani ya kgatišo) = meputso ye 3 (S)

Polelo, setaele/mongwalelo le Padišišo/palobohlatse = meputso ye 10

- Tirišo ya polelo = meputso ye 7 (TP)
- Maikutlo/Khuduego/Moya/Atmosphere/Segalo = meputso ye 2 (K)
- Padišišo/Palobohlatse = moputso o 1 (PB)

(Ge molekwa a hweditše meputso ya godimo ka diteng a abelwe meputso ya godimo go tiriso ya polelo)

Kabo ya meputso ya diteng le polelo

08 = 07
07 = 06
06 = 05
05 = 04
04 = 03
03 = 02
02 = 01
01 = 01